

Examen VWO  
**2026**

tijdvak 1  
maandag 11 mei  
9.00 - 12.00 uur

**geschiedenis**

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 25 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 60 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag één van de 'kenmerkende aspecten' wordt gevraagd, moet je de tekst daarvan opschrijven of dat deel ervan dat relevant is voor de beantwoording van de vraag (er zijn kenmerkende aspecten die uit meerdere onderdelen bestaan).

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

## Door de tijd heen

---

De volgende zes gebeurtenissen in de geschiedenis van de stad Danzig, het huidige Gdańsk in Polen, staan in willekeurige volgorde:

- 1 Bij het Verdrag van Versailles werd bepaald dat Danzig geen Duitse stad meer was.
- 2 Danzig werd in opdracht van Napoleon veroverd door maarschalk François Joseph Lefebvre, die hierop de titel 'hertog van Danzig' ontving.
- 3 Enkele jaren na de oprichting van de Hanze trad Danzig toe tot dit Europese handelsnetwerk.
- 4 In het Rampjaar werden onder Hollandse kooplieden in Danzig gedichten en pamfletten verspreid die tegen Johan de Witt waren gericht.
- 5 Tijdens de Dertigjarige Oorlog moest Danzig de kant van de Zweedse koning kiezen, die tegen de Habsburgse keizer streed.
- 6 Tijdens het Congres van Wenen werd Danzig toegekend aan het Duitse koninkrijk Pruisen.

- 2p 1 Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later.

## Prehistorie en oudheid

---

*Gebruik bron 1.*

Een bewering:

Zowel voorstanders als tegenstanders van de democratie in de stadstaat Athene kunnen deze bron gebruiken om er een argument aan te ontleen voor hun standpunt.

- 2p 2 Ondersteun deze bewering door:
- aan te geven op welke wijze wordt voorkomen dat Athene een oligarchie wordt, en
  - te beredeneren welk politiek gevaar de werkwijze van de volksvergadering, zoals door Socrates beschreven, met zich meebrengt.

## De middeleeuwen

---

*Gebruik bron 2.*

Stel je doet onderzoek naar de verspreiding van het christendom in de vroege middeleeuwen. Je hebt twee onderzoeksvragen:

- 1 Hoe verliep de bekering van koningen?
- 2 Welke rol speelden koningen in de verspreiding van het christendom?

Je besluit dat je de bron voor een deel van je onderzoek wilt gebruiken.

- 2p **3** Licht je besluit toe door:
- vanuit de achtergrond van de auteur een verklaring te geven dat je de informatie uit de bron **minder** bruikbaar vindt voor de eerste onderzoeksvraag, en
  - aan de bron een reden te ontleen voor missionarissen om zich in eerste instantie te richten op de bekering van de koning.

Een geschiedenis:

Rond 971 werd de Italiaanse stadstaat Venetië onder druk gezet om maatregelen te nemen tegen de groeiende dreiging van Arabische rijken in Noord-Afrika. De volksraad van Venetië verbood Venetiaanse kooplieden nog langer wapens en hout voor scheepsbouw naar de Arabische rijken te verschepen.

- 2p **4** Verklaar dit verbod door:
- met een kenmerkend aspect uit de vroege middeleeuwen een culturele bedreiging te noemen die de volksraad van Venetië moest afwenden, en
  - met een kenmerkend aspect uit de late middeleeuwen een economische bedreiging te noemen die de volksraad van Venetië moest afwenden.

*Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.*

In 1306 kwamen in de Frans-Vlaamse stad Sint-Omaars ambachtsgilden in conflict met de bestuurders van de stad. Het stadsbestuur ontdekte dat de leiders van de ambachtsgilden correspondeerden met de leiders van de ambachtsgilden in Brugge en stelde een onderzoek in.

- 1p **5** Geef aan welk verband er bestond tussen dit onderzoek en een gebeurtenis uit 1302.

*Let op: je moet na het noemen van een gebeurtenis uit 1302 een uitleg geven.*

De humanist Johannes Ludovicus Vives pleitte ervoor dat het stadsbestuur in Brugge de armenzorg op zich nam. Hij schreef in 1525 in zijn boek *Over de hulp aan de armen*: "Er zal een grotere rust zijn als er voor allen wordt gezorgd. De eensgezindheid wordt groot. De arme zal immers niet afgunstig zijn op de rijke. Hij zal hem liefhebben als weldoener."

- 2p **6** Licht deze ideeën over de behoefte aan armenzorg toe door:
- aan te tonen dat Vives het stadsbestuur herinnerde aan *bonum commune*, en
  - aan te geven welke verandering in handelsstromen ervoor zorgde dat de economie in Brugge aan het begin van zestiende eeuw achteruit ging.

*Gebruik bron 3.*

Twee beweringen:

- 1 Het besluit van de Spanjaarden om de traditionele kroningsceremonie te laten plaatsvinden past wel **en** niet bij hun beleid in Amerika.
- 2 Het lezen van beschrijvingen zoals deze had gevolgen in Europa.

- 4p **7** Ondersteun de beweringen door:
- (bij bewering 1) te verklaren waarom de Spanjaarden ervan uitgaan dat deze ceremonie hun benoeming van Manco Inca ondersteunt, en
  - aan te geven tegen welk cultureel motief van de Spaanse verovering van Amerika deze ceremonie ingaat, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
  - (bij bewering 2) met behulp van een kenmerkend aspect uit de zestiende eeuw een gevolg te noemen van het lezen van deze beschrijvingen in Europa.

*Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.*

*Gebruik bron 4.*

In 1587 zijn er in Vlaamse steden als Antwerpen grote voedseltekorten.

- 3p **8** Licht dit toe door:
- zonder bron te verklaren dat vanaf 1585 voedseltekorten ontstaan in juist Antwerpen, en
  - aan te geven welke politieke boodschap de penning moet overbrengen, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

In 1626 beval Richelieu, de eerste minister van de Franse koning Lodewijk XIII, dat versterkingen van kastelen, zoals torens en muren, gesloopt moesten worden. Veel van deze versterkingen waren in de

2p **9** Geef aan, telkens met behulp van een kenmerkend aspect uit die tijd, wat het doel was:

- van de bouw van deze versterkingen in de vroege middeleeuwen, en
- van het afbreken van deze versterkingen in de zeventiende eeuw.

*Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.*

*Gebruik bron 5.*

Twee gegevens over het Sranantongo:

- 1 Sranantongo is de taal waarmee de slaafgemaakten op de Surinaamse plantages onderling communiceren. De taal bevat invloeden van onder andere Afrikaanse talen en Nederlands.
- 2 Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw publiceren voormalige slaafgemaakten boeken in het Sranantongo over het leven in Suriname.

3p **10** Licht deze gegevens toe door:

- zonder bron een verklaring te geven voor de noodzaak van het ontstaan van Sranantongo vanuit de trans-Atlantische slavenhandel, en
- met bron aan te tonen vanuit welk economisch doel de taalgebruikers in de achttiende eeuw worden gebruikt door plantage-eigenaren, en
- zonder bron aan te tonen wat de voormalig slaafgemaakten willen bereiken met de publicaties in het Sranantongo (gegeven 2), waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect uit de negentiende eeuw.

*Let op: je moet na het opschrijven van een kenmerkend aspect een uitleg geven.*

*Gebruik bron 6.*

Thomas Hutchinson maakt zich zorgen over het Britse bestuur in de Amerikaanse koloniën.

3p **11** Licht deze zorgen toe door:

- met een verwijzing naar de brief aan te tonen dat Hutchinson een voorstander is van mercantilisme, en
- aan te geven welke gebeurtenis in 1776 mede kan worden verklaard met de brief van Hutchinson, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Robespierre sprak zich uit voor de bouw van een publieke tribune die plaats bood aan twaalfduizend mensen. Vanaf die tribune zouden de vergaderingen van het parlement kunnen worden gevolgd.

1p **12** Noem het politieke idee van Rousseau dat Robespierre hiermee wilde vormgeven.

De volgende kroningen en inhuldigingen van vorsten staan in willekeurige volgorde:

- 1 Bij zijn inhuldiging in de Nieuwe Kerk in Amsterdam zwoer koning Willem III der Nederlanden trouw aan de grondwet die kort daarvoor door Thorbecke was herzien.
- 2 De kroning van de Britse koningin Elizabeth II werd wereldwijd door 277 miljoen mensen op de televisie bekeken.
- 3 Karel van Habsburg werd in Budapest tot koning van Hongarije gekroond. Als gevolg van de Eerste Wereldoorlog waren er maar weinig internationale gasten bij de plechtigheid aanwezig.
- 4 Leopold van Saksen-Coburg legde op het Koningsplein in Brussel kort na de Belgische afscheiding de eed af als eerste koning der Belgen.
- 5 Puyi werd tot keizer van Mantsjoekwo (Mantsjoerije) gekroond tijdens een strak geregisseerde plechtigheid.
- 6 Tijdens de kroning van de Britse koning George III viel een grote edelsteen uit de kroon. Dit werd gezien als een voorteken voor de Amerikaanse onafhankelijkheid die vijftien jaar later werd uitgeroepen.

- 2p **13** Zet deze kroningen en inhuldigingen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

In 1889 werd in Nederland de Arbeidswet ingevoerd. Hierin werd bepaald dat de werktijd in fabrieken voor jongeren en vrouwen werd ingekort. De werktijd voor volwassen mannen werd niet ingeperkt. De feministe Wilhelmina Drucker verzette zich tegen deze Arbeidswet omdat ze vond dat de verdere emancipatie van vrouwen erdoor werd gehinderd. Ze richtte in 1889 de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht op, mede geïnspireerd door de aanneming van de Arbeidswet.

- 2p **14** Licht de reactie van Drucker toe door:
- een argument te geven voor het standpunt dat de Arbeidswet de verdere emancipatie van vrouwen hinderde, en
  - te beredeneren waarom de aanneming van deze Arbeidswet volgens Drucker duidelijk maakte dat er vrouwenkiesrecht moest komen.

*Gebruik bron 7.*

Ferdinand Domela Nieuwenhuis is een communist maar verandert vlak voor 1900 van politieke stroming. Hij roept na de staking in 1903 spoorwegarbeiders op de spoorwegen te vernielen en te saboteren om chaos te creëren.

- 3p 15 Licht dit toe door:
- de richting binnen het socialisme te noemen waartegen Domela Nieuwenhuis zich in het artikel verzet, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
  - zonder bron de politieke stroming te noemen waar de oproep van Domela Nieuwenhuis tot vernielen en saboteren van de spoorwegen bij past.

*Gebruik bron 8.*

Met deze foto kan de Duitse overheid een propagandaboodschap overbrengen.

- 3p 16 Licht dit toe door:
- aan te geven welke boodschap met deze foto kan worden overgebracht, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
  - zonder bron aan te geven welk politiek doel de Duitsers nastreven met de stichting van scholen.

De zelfversterkingsbeweging riep in China op tot scholing.

- 2p 17 Geef aan bij welk uitgangspunt van de zelfversterkingsbeweging scholen zoals die in Qingdao (bron 8) leken te passen **en** verklaar dat scholen zoals die in Qingdao toch werden afgewezen door de zelfversterkingsbeweging.

*Gebruik bron 9.*

Stel: je schrijft een boek over de Duitse nationaalsocialisten in de jaren 1930. Twee hoofdstukken zijn:

- 1 De dreiging van de communisten voor de Duitse samenleving.
- 2 De opbouw van de totalitaire staat in Duitsland.

- 2p 18 Geef aan, telkens met *een andere verwijzing* naar de bron, dat de bron:
- **minder** betrouwbare informatie bevat voor het eerste hoofdstuk, en
  - **meer** betrouwbare informatie bevat voor het tweede hoofdstuk.

In 1943 werd de Japanse film De Opiumoorlog vertoond in Chinese bioscopen. In de film moest de Britse admiraal Charles Elliot in de Chinese havenplaats Kanton de opiumhandel beschermen. De Chinese ambtenaar Lin Zexu verbrandde een voorraad opium, waarna de Britten als straf de stad bombardeerden. De film eindigde met de waarschuwing van Lin Zexu dat de Britten op een dag zouden boeten voor hun gedrag.

2p 19 Geef aan welk doel de Japanners wilden bereiken met het vertonen van juist deze film, waarbij je in je antwoord ingaat op de politieke situatie in China in 1943.

*Gebruik bron 10.*

Twee gegevens:

- 1 De foto is genomen door een fotograaf van de Nederlandse Dienst voor Legercontacten en wordt door de Nederlandse media verspreid.
- 2 De Dienst voor Legercontacten geeft aan haar fotografen de instructie: "Bedenk steeds dat gij voorlichter zijt, dat het dus mede van U afhangt welke indruk het Nederlandse volk en het buitenland heeft van ons leger in Indonesië."

- 3p **20** Licht beide gegevens toe door:
- aan te geven welke boodschap over de arrestatie de Nederlandse media willen verspreiden, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de foto, en
  - te beredeneren dat de instructie van de Dienst voor Legercontacten (gegeven 2) de betrouwbaarheid beïnvloedt van het beeld dat de foto's geven van de situatie in Indonesië.

In 1952 werd in West-Berlijn een opvangkamp geopend voor Oost-Duitsers die de DDR verlieten. In 1953 bleek het opvangkamp te klein voor het aantal vluchtelingen. Na 1961 meldden zich in het opvangkamp nog nauwelijks Oost-Duitsers aan.

- 2p **21** Verklaar, telkens met een gebeurtenis uit dat jaar, waarom:
- in 1953 veel Oost-Duitsers zich aanmeldden bij het opvangkamp en
  - na 1961 het aantal aanmeldingen voor het opvangkamp sterk terugliep.

*Let op: je moet na het opschrijven van een gebeurtenis uit 1953 en 1961, telkens een verklaring geven.*

*Gebruik bron 11.*

Een bewering:

Eenzijds wil de regering van de DDR met dit pamflet een propagandaboodschap weergeven, maar anderzijds kan dit pamflet ook gebruikt worden in de propaganda van de regering van de BRD.

- 4p **22** Noem apart voor de DDR **en** voor de BRD een propagandaboodschap die de regering kan overbrengen met dit pamflet. Ondersteun telkens je antwoord met een andere verwijzing naar de bron.

*Gebruik bron 12.*

Peng Duhai schrijft deze brief in 1959. In 1966 wordt hij gearresteerd.

- 3p **23** Licht beide gebeurtenissen toe door:
- de campagne die in 1959 in China werd gevoerd te noemen waarover Peng Duhai schrijft, en
  - aan te geven dat deze brief kan hebben bijgedragen aan de arrestatie van Peng Duhai, waarbij je in je antwoord ingaat op de politieke situatie in China in 1966.

Enkele jaren na 1976 werden de memoires van Peng Duhai (zie bron 12) in China uitgeven, waarbij deze brief als bijlage werd toegevoegd.

- 2p **24** Licht deze publicatie toe door:
- te beredeneren dat de leiding van de Chinese Communistische Partij met publicaties als deze brief hun positie wilde versterken, en
  - aan te geven welke verwachting over het beleid van Deng Xiaoping door publicaties als deze ten onrechte werd gewekt.

*Gebruik bron 13.*

Haitzinger geeft kritiek weer op het beleid van Kohl na de Duitse hereniging in 1990.

- 3p **25** Geef aan:
- welk probleem volgens Haitzinger de integratie van de voormalige DDR bemoeilijkt, en
  - welke kritiek Haitzinger weergeeft op het beleid van Kohl, waarna je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

---

**Bronvermelding**

*Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.*